

Samenwerking noodzakelijk om beperkte basisvaardigheden aan te pakken

Hoe werk je als gemeente samen met zorg- en welzijnsprofessionals?

Deze factsheet stipt het belang aan van samenwerking en een integrale aanpak van beperkte basisvaardigheden. In opdracht van het ministerie van OCW zijn in deze factsheet inzichten uit meerdere onderzoeken gebundeld om beleidsmedewerkers praktische tools te geven om een samenwerking op te zetten met zorg- en welzijnsprofessionals.

Mensen met beperkte basisvaardigheden hebben meer moeite om te participeren in de samenleving. Dit heeft verregaande effecten op hun leven. Zo ondervinden zij meer problemen om werk te vinden en te behouden, zijn zij minder sociaal actief en hebben zij grotere kans op gezondheidsproblemen.¹

Zorg- en welzijnsprofessionals zijn essentiële stakeholders in de regionale en lokale aanpak van basisvaardigheden, omdat zij een groot deel van de doelgroep tegenkomen in hun dagelijkse werkzaamheden. Hun rol in het signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen van cliënten met beperkte basisvaardigheden kan een belangrijke bijdrage zijn voor het vergroten van het bereik van de doelgroep.² Doordat zij direct contact hebben met deze mensen en een vertrouwensrelatie hebben, hebben zij een goede positie om beperkte basisvaardigheden te herkennen en vervolgstappen te ondernemen.³

Als gemeenten erin slagen deze professionals in het sociaal domein te betrekken bij de integrale aanpak basisvaardigheden en cliënten passende ondersteuning te bieden, kan dat op den duur de zelfredzaamheid versterken, hun kansen vergroten en de gezondheid verbeteren.

Waarom beperkte basisvaardigheden aanpakken?

Gemeenten hebben de mogelijkheid om de basisvaardigheden van inwoners te versterken en daarmee de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van hun inwoners te vergroten. Door een samenwerking met zorgprofessionals te starten kunnen gemeenten toewerken naar een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen, ook mensen met beperkte basisvaardigheden. Dit is belangrijk, want beperkte basisvaardigheden hebben gevolgen voor meerdere domeinen.

DEFINITIE VAN BEPERKTE BASISVAARDIGHEDEN

Mensen die moeite hebben met situaties waarin een beroep gedaan wordt op hun taal-, reken- en digitale vaardigheden.

2,5 miljoen mensen in Nederland (14%) hebben onvoldoende basisvaardigheden.⁴

Werkloosheid

Mensen van 16 tot 23 jaar met een tekort aan rekennaarigheden zijn driemaal zo vaak werkloos als degenen met goede rekennaarigheden.⁵

Financiën / schulden

Mensen met beperkte basisvaardigheden, met name rekennaarigheden, komen vaker in de financiële problemen.⁶

Participatie

Mensen met beperkte basisvaardigheden hebben moeite om te participeren in de snel veranderende maatschappij, wat effect heeft op hun loopbaan en persoonlijke levenssfeer – ze hebben meer problemen met werk vinden en behouden en zijn minder sociaal actief.⁷

Gezondheid

Mensen met beperkte basisvaardigheden hebben vaak ook moeite om goede keuzes te kunnen maken over gezondheid en benodigde zorg.⁸ Dit leidt tot een hogere kans op fysieke en mentale gezondheidsproblemen, zoals depressie, diabetes, hartfalen. Over het algemeen hebben zij een verminderde (ervaren) fysieke en mentale gezondheid en lagere levensverwachting.⁹

Ik wil aan de slag met samenwerken!

Volg deze stappen om tot een samenwerking met zorg- en welzijnsprofessionals voor de aanpak van beperkte basisvaardigheden te komen. Wat kun je doen?

■ 1

Stel een 'coördinator' aan, als die er nog niet is

Het is van belang dat de aanpak van beperkte basisvaardigheden geborgd is in gemeentelijk beleid, waardoor er tijd en budget op ingezet kan worden. Stel vervolgens een coördinator binnen de gemeente aan die verantwoordelijk is voor de overkoepelende strategie en communicatie rondom beperkte basisvaardigheden, zoals laaggeletterdheid. Op deze manier bestaat er zowel een duidelijk aanspreekpunt voor zorg- en welzijnsprofessionals als iemand die actief contact kan leggen met deze professionals.

■ 2

Vergroot bekendheid binnen de gemeente

Maak beleidsmedewerkers bewust van beperkte basisvaardigheden en de invloed hiervan op de samenleving. Dat gaat ook over de invloed binnen hun eigen beleidsterrein en dat van hun collega's, zodat zij elkaar kunnen vinden. Stichting Lezen en Schrijven kan daarbij ondersteuning bieden. Zo wordt iedereen zich weer bewust:

"We moeten hier tijd, energie en geld aan besteden".¹⁰ Zo kun je als gemeente het goede voorbeeld geven.

■ 3

Breng samenwerkingspartners in kaart en onderzoek wat er al gebeurt

Maak een overzicht van zorg- en welzijnsorganisaties in jouw gemeente. Daarbij kun je gebruik maken van de kennis van beleidsmedewerkers of wethouders op dit onderwerp. Het is belangrijk om alle mogelijke netwerken te kennen, om ze zo effectief te benaderen. Vaak zijn er netwerken zoals bijvoorbeeld een gezondheidscentrum en hoeft beleid niet vanaf 0 te beginnen. Het liefst betrek je hen zo vroeg mogelijk, zodat er draagvlak is bij betrokken organisaties.

"Doe recht aan wat er allemaal al gebeurt en bouw voort op de energie die er al is".¹¹

■ 4

Ga in gesprek met zorg- en welzijnsprofessionals

Neem de tijd om zorg- en welzijnsprofessionals te spreken. Een actieve benadering en enthousiasme zijn hierbij essentieel. Je kunt je aansluiten bij grootschalige bijeenkomsten, nieuwsbrieven of andere platforms waar zorg- en welzijnsprofessionals met elkaar communiceren en met elkaar in contact komen. Denk daarbij aan de professionals zelf, maar ook aan hun (netwerk)coördinator of een andere contactpersoon.

In de gesprekken met zorg- en welzijnsprofessionals zijn een aantal punten van belang:

- Creëer bewustwording over het belang van samenwerking bij beperkte basisvaardigheden;
- Maak duidelijk wat de samenwerking hen oplevert, zoals tijdsbesparing;
- Bied iets concreets aan zoals een training of cursus zoals CINOP heeft ontwikkeld;
- Maak het zorg- en welzijnsprofessionals zo makkelijk mogelijk om dit probleem aan te pakken. Zorg bijvoorbeeld voor een overzicht van de taalaanbieders waarnaar zij kunnen verwijzen.

■ 5

Houd zorg- en welzijnsprofessionals betrokken

Blijf continu in gesprek, zowel in de (vorming van) beleid als de praktijk - houd het onderwerp op de agenda. Maak plannen of concrete producten in co-creatie met zorg- en welzijnsprofessionals. Verwerk daarbij feedback vanuit hun praktijkervaring. Dat betekent dat er tijd ingepland moet worden om hun input en feedback op te halen.

"Werk samen met zorgprofessionals als je wat ontwikkelt. Dan sluit je aan bij hun behoefte en weet je dat het wordt gebruikt."¹¹

WAAROM SAMENWERKEN MET ZORG- EN WELZIJSNPROFESSIONALS?

- Door het probleem van beperkte basisvaardigheden ook bij hen te agenderen worden er mensen bewust van het probleem.
- Zij kunnen beperkte basisvaardigheden herkennen en cliënten door te verwijzen naar het juiste aanbod.

Inspiratie van andere gemeenten

ROTTERDAM

In samenwerking met zorgprofessionals is de toolkit 'Taal is een medicijn' ontwikkeld.¹² Het is een pakket met materialen dat zorgprofessionals helpt het gesprek over laaggeletterdheid te voeren. Dit bestaat uit praktische materialen zoals posters met informatie over laaggeletterdheid, uitlegkaarten van veelvoorkomende ziektebeelden en briefjes voor 'doktersrecepten' waarmee zorgprofessionals mensen kunnen doorverwijzen naar taalcursussen.

Hoe?

In de gemeente Rotterdam is het taalbeleid gericht op vier hoofdthema's taal en werk, taal en geld, taal en ontwikkeling én taal en gezondheid. Hierdoor kan de beleidsadviseur Taal en Gezondheid zich focussen op het thema gezondheid en contact zoeken met zorgprofessionals. De toolkit is opgesteld in samenwerking met specialistische artsen, Stichting Voorlichters Gezondheid en twee Rotterdamse huisartsenpraktijken.

Tips voor andere gemeenten

Sluit aan bij waar vanuit de zorgprofessionals behoefte aan is. Zij moeten ermee willen werken. Maak daarnaast expliciet duidelijk wat het de zorgprofessionals oplevert als zij hierop inzetten: het maakt hun werk makkelijker.

Contactgegevens

Nevin Muratoglu,
Beleidsadviseur
taal@rotterdam.nl

GOUDA

In het taalhuis in Gouda komt een keer in de zes weken een kerngroep gezondheid bij elkaar die voornamelijk bestaat uit zorgprofessionals. Onder andere het Groene hart ziekenhuis en huisartsenpraktijken zijn daarin vertegenwoordigd. Tijdens het overleg informeren de zorgprofessionals elkaar over hoe zij hun communicatie en organisatie laagdrempelig maken voor mensen met beperkte vaardigheden. Daarnaast bespreken zij hoe zij hun personeel trainen om daar ook voor te hebben.

Hoe?

In de gemeente lag al een taalakkoord dat als belangrijke basis voor deze samenwerking fungeerde, maar zij wilde nieuwe partners op een nieuwe manier betrekken bij hun aanpak. De gemeente heeft een rol als aanjager, maar is verder niet inhoudelijk betrokken bij de kerngroep.

Tips voor andere gemeenten

Een wethouder kan een belangrijke rol spelen om aandacht te vragen bij partners over dit onderwerp, maar het is vooral sterk dat deze werkgroep bestaat uit zorgprofessionals die voor verandering kunnen zorgen. Zij weten dankzij de werkgroep elkaar nu ook voor andere onderwerpen te vinden.

Contactgegevens

Wanda Prins - Coördinator van
Taalhuis Gouda
w.prins@bibliotheekgouda.nl

LEEWARDEN

Gemeente Leeuwarden start met verschillende pilots om beter samen te werken met zorg- en welzijnsprofessionals. De gemeente geeft huisartsenpraktijken en apothekers het startpakket '*Ik wil leren Friesland*' om cliënten laagdrempelige toegang te geven tot het scholingsaanbod. Zorg- en welzijnsprofessionals ontvangen de contactgegevens van de Verbinder Laaggeletterdheid om doorverwijzing te vereenvoudigen. Daarnaast start een training voor medewerkers van consultatiebureaus om beperkte basisvaardigheden te herkennen en bespreekbaar te maken.

Hoe?

Gemeente Leeuwarden zet in op samenwerking bottom-up op: daar waar de energie zit bij zorg- en welzijnsprofessionals. Op basis van het contact met de huisartsen en medewerkers van het consultatiebureau onderzoekt de gemeente: wat werkt wel en wat niet voor zorgprofessionals? De gemeente wil de energie vasthouden door duidelijke en simpele tools aan te reiken, en laagdrempelig contact beschikbaar te maken.

Tips voor andere gemeenten

Maak tijd en middelen vrij binnen de gemeente en focus op waar de energie zit: iemand die aanjager kan zijn en tijd heeft, is de sleutel. Er is tijd nodig om te experimenteren: door 'gewoon ergens te beginnen', wordt duidelijk waar de energie zit. Als dat zowel binnen de gemeente als in de zorg- en welzijnscontext scherp is, gaat het balletje vanzelf rollen, is de ervaring.

Contactgegevens

Janneke Liemburg, Verbinder
laaggeletterdheid gemeente
Leeuwarden
janneke.liemburg@leeuwarden.nl

BRONNENLIJST

1. Expertisepunt Basisvaardigheden. Wat is het probleem met Basisvaardigheden? Via link.
2. Lost Lemon, Muzus en Stichting Lezen en Schrijven. (2019). Herkennen, bereiken en activeren van de moeilijkere bereikbare doelgroep. Via link.
3. Groot, A. en Steehouder, P. (2018) Aanpak laaggeletterdheid binnen het sociaal domein.
4. Algemene Rekenkamer (2016)
5. Expertisepunt Basisvaardigheden. Hoe groot is het probleem rond basisvaardigheden? Via link.
6. Keizer (2018). Lezen ≠ Begrijpen: onderzoek naar leesvaardigheid onder mensen met financiële problemen. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
7. Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W., & Van der Velden, R. (2013). PIAAC 2012: de belangrijkste resultaten. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs i.s.m. het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
8. Sørensen, K., Van den Broucke, S., Fullam, J., et al. (2012). Health literacy and public health: a systematic review and integration of definitions and models. BMC Public Health, 12, 80.
9. Stichting Lezen - Leesmonitor(2023). Geletterdheid houdt verband met gezondheid en levensverwachting. <https://www.lezen.nl/onderzoek/geletterdheid-houdt-verband-met-gezondheid-en-levensverwachting/>.
10. Stichting Lezen en Schrijven. Laaggeletterdheid hoog op de agenda. Via link.
11. Ecorys en CINOP (2023). Uitspraken door deelnemers interview in onderzoek naar zorg voor basisvaardigheden.
12. Taal is een medicijn, Beterintaal.nu, Gemeente Rotterdam. Zie <https://www.beterintaal.nu/werkt/gezondheid>